

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid
mevrouw K.T. van Bruggen
Ministerie Justitie en Veiligheid
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Datum: 22 oktober 2026
Betreft: Bescherming verschoningsrecht
Contact: Estella Schijf
Email: e.schijf@knb.nl

Geachte mevrouw Van Bruggen,

Op 25 augustus jongstleden heeft u met mijn medebestuurslid Jan Janssens een kennismakingsgesprek gehad. Wij kijken terug op een prettig en open gesprek over verschillende onderwerpen die voor het notariaat van belang zijn en maatschappelijke impact hebben.

Een van die onderwerpen is het conceptwetsvoorstel voor de Tweede aanvullingswet van het nieuwe Wetboek van Strafvordering. Daar hebben wij onze zorgen geuit over de voorgestelde wijzigingen ten aanzien van het verschoningsrecht. Ook hebben wij benoemd dat de KNB niet betrokken is geweest bij het voortraject van dit conceptwetsvoorstel, terwijl de Tweede aanvullingswet volgens de memorie van toelichting in nauwe samenspraak met betrokken ketenorganisaties tot stand is gekomen. Juist omdat wij ons grote zorgen maken over de voorgestelde regeling, betreuren wij het dat wij onze visie niet eerder hebben kunnen delen. Wij waarderen het dan ook zeer dat u heeft aangegeven dat de positie van de KNB beter had moeten worden gehoord en dat u niet aan onze zorgen voorbij wilt gaan. Onze consultatiereactie is inmiddels ingediend. Volledigheidshalve hebben wij deze als bijlage bij deze brief gevoegd.

Hoewel wij niet opnieuw willen ingaan op alle inhoudelijke punten uit die reactie, willen wij hierbij echter benadrukken hoe fundamenteel het verschoningsrecht is voor onze rechtsstaat en hoe groot onze zorgen zijn over de voorgestelde koerswijziging. Met grote zorg zien wij dat niet alleen in het conceptwetsvoorstel voor de Tweede aanvullingswet van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, maar ook in het wetsvoorstel Uitvoeringswet elektronisch bewijsmateriaal wordt gekozen voor het verleggen van de verantwoordelijkheid voor en beoordeling van het verschoningsrecht van de rechter-commissaris naar het Openbaar Ministerie (OM). Hoewel beide voorstellen natuurlijk een eigen context kennen, zien wij dat hier dezelfde keuze wordt gemaakt. Juist daarom vinden wij het van belang deze wetsvoorstellen niet volledig los van elkaar te bezien, maar daarin een zorgwekkende 'trend' te signaleren.

Deze trend raakt een algemeen fundamenteel rechtsbeginsel. Het verschoningsrecht is een essentiële voorwaarde voor het goed functioneren van onze rechtsstaat.¹ Rechtzoekende burgers en ondernemingen moeten erop kunnen vertrouwen dat zij zich vrij en zonder vrees voor openbaarmaking van het besprokene om bijstand en advies tot de notaris kunnen wenden. De notaris heeft daarmee een vertrouwensfunctie waardoor hij zijn juridische hulptaak kan uitoefenen.

¹ Dat het verschoningsrecht een algemeen rechtsbeginsel van zwaarwegend belang is, vindt reeds zijn oorsprong in de Hoge Raad uitspraak "Ogem/notaris Maas" uit 1985, waarin de Hoge Raad overwoog: "De notaris behoort tot de beperkte groep van personen die uit hoofde van de aard van hun maatschappelijke functie verplicht zijn tot geheimhouding van al hetgeen hun in hun hoedanigheid wordt toevertrouwd, en aan wie in verband daarmee tevens het recht toekomt zich te dien aanzien ook ten overstaan van de rechter van het afleggen van getuigenis te verschonen. De grondslag van dit verschoningsrecht moet worden gezocht in een in Nederland geldend algemeen rechtsbeginsel dat meebrengt dat bij zodanige vertrouwenspersonen het maatschappelijk belang dat de waarheid in rechte aan het licht komt, moet wijken voor het maatschappelijk belang dat een ieder zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaarmaking van het besprokene om bijstand en advies tot hen moet kunnen wenden."; HR 1 maart 1985, ECLI:NL:HR:1985:AC9066.

Als de cliënt niet op vertrouwelijkheid kan rekenen, gaat de vertrouwensfunctie van de notaris verloren. Het verschoningsrecht dient hiermee niet het belang van de notaris, maar van de algehele maatschappij. Gezien de fundamentele aard van de wijzigingen in genoemde regelingen, heeft de KNB ernstige zorgen over hoe het verschoningsrecht nog daadwerkelijk bescherming kan genieten. Dit kan volgens de KNB niet de bedoeling zijn. De KNB onderschrijft het belang van een efficiënte en doeltreffende opsporing, ook in een steeds verder digitaliserende wereld. Dit mag echter niet ten koste gaan van (grond)rechten van burgers.

De keuze om de beoordeling van mogelijk verschoningsgerechtigde gegevens bij het OM te beleggen, wordt (mede) ingegeven door capaciteitsproblemen bij de rechterlijke macht. Naar onze mening rechtvaardigen dergelijke problemen niet dat een onafhankelijke rechterlijke toets wordt vervangen door een beoordeling door het OM, welke instantie immers mede wordt gestuurd door opsporingsbelangen. Als de werkdruk bij de kabinetten rechter-commissarissen toeneemt, ligt investeren in capaciteit, expertise en technische ondersteuning voor de hand in plaats van te tornen aan de zorgvuldigheid van en waarborgen in procedures rondom het verschoningsrecht door verantwoordelijkheden over te hevelen naar het OM. Bovendien zijn de voorstellen moeilijk verenigbaar met de jurisprudentie van de Hoge Raad. In de richtinggevende prejudiciële beslissing van 12 maart 2024 kent de Hoge Raad immers juist een centrale rol toe aan de rechter-commissaris als onafhankelijke autoriteit bij het filteren van mogelijk verschoningsgerechtigde gegevens.²

Wij verzoeken u de hier en in onze consultatiereactie genoemde bezwaren te betrekken bij de verdere uitwerking van de Tweede aanvullingswet. Daarbij vragen wij u het voorstel en onze bezwaren hiertegen niet geïsoleerd te bezien, maar in samenhang met vergelijkbare keuzes die momenteel worden gemaakt, zoals bij de Uitvoeringswet elektronisch bewijsmateriaal. Wij horen graag hoe u tegen deze ontwikkeling aankijkt, hoe u ervoor wilt zorgen dat het verschoningsrecht voldoende bescherming blijft genieten en hoe de KNB in het vervolg wordt betrokken. Desgewenst zijn wij uiteraard graag bereid tot overleg over of toelichting op het voorgaande.

Met vriendelijke groet,

Karen Verkerk
Voorzitter KNB

² HR 12 maart 2024, ECLI:NL:HR:2024:375.